

Dariusz Kot

Cuda się zdarzają czyli o remoncie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu słów kilka

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 2/2, 82-93

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DARIUSZ KOT
Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu

CUDA SIĘ ZDARZAJĄ CZYLI O REMONCIE MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W BYTOMIU SŁÓW KILKA

Budynek Miejskiej Biblioteki Publicznej (MBP) w Bytomiu, zbudowany w latach 1970-1974 z inicjatywy ówczesnego prezydenta miasta Pawła Spyry i zlokalizowany w ścisłym centrum, przy obecnym placu Jana III Sobieskiego, tuż przy głównej drodze wiodącej w kierunku Wrocławia i Poznania, przyciągał uwagę bytomian i osób przyjezdnych charakterystyczną szklano-aluminiową fasadą oraz ciekawym połączeniem architektonicznym bryły budynku głównego i znajdującej się tuż za nim rotundy. Chociaż wtedy zarówno w kraju, jak i w regionie, uchodził za jeden z najnowocześniejszych obiektów bibliotecznych, niemalże od początku wzbudzał różne, często dość skrajne opinie. Z treści niektórych spośród nich wynikało, iż biblioteka została zbudowana z pogwałceniem opracowanych jeszcze w okresie przedwojennym założeń urbanistycznych, w niezbyt przemyślanej lokalizacji, a także w niefunkcjonalnym kształcie i formie absolutnie nie komponującej się ze stylem architektonicznym oraz kolorystyką fasad, sąsiadujących z nią modernistycznych budynków z lat 20. i 30. minionego wieku (zob. fot. 1).

Zarówno w chwili oddania budynku biblioteki do użytku, jak i wiele lat później fakty te były tematem wielu sporów i dyskusji, toczonej w ścisłym gronie fachowców lub w środowisku historyków i zarazem pasjonatów, z rozrzewnieniem rozpamiętujących uroki architektoniczne przedwojennego Bytomia. Budynek księżnicy przez wiele lat intensywnej eksploatacji, a także w związku ze zgubnymi efektami aktywności górniczej, polegającej na rabunkowym wydobyciu złóż węgla kamiennego w obrębie tzw. niecki bytomskiej, czyli dosłownie pod powierzchnią miasta, był wielokrotnie poddawany bieżącym remontom i konserwacjom (zob. fot. 2). Praktycznie co roku zachodziła potrzeba podejmowania wysiłków renowacyjnych i inwestycyjnych, które miały na celu zachowanie substancji trwałej biblioteki w stanie odpowiadającym powszechnie obowiązującym normom i standardom użytkowemu. Przedsięwzięcia te pochłaniały znaczną ilość środków finansowych, znajdujących się w dyspozycji instytucji, ale przynosiły jedy-

nie połowiczne efekty. Ciekawostką jest to, że pracownicy MBP sformułowali nawet doraźne hasło, związane z tą szczególną sytuacją, a brzmiące mniej więcej tak: „Rok bez remontu w firmie, jest rokiem straconym”. Można nawet powiedzieć, że do pewnego momentu była to nieoficjalna formuła misyjna bytomskiej księżnicy.

Fot 1. Budowa gmachu bytomskiej biblioteki w roku 1974 (fot. z archiwum MBP w Bytomiu)

Pomijając humorystyczny aspekt tych opinii, przyznać należy, iż potwierdzały one jedynie narastające z upływem kolejnych lat przeświadczenie, że skutecznym ratunkiem dla gmachu głównego MBP w Bytomiu i jedyną radą na piętrzące się i wciąż nawarstwiający (choć nie zawsze widoczny) problemy eksploatacyjne jest kompleksowy kapitalny remont, połączony z częściową przebudową i modernizacją obiektu.

W roku 2005, dzięki sprzyjającej koniunkturze finansowej i przy silnym wsparciu władz miasta, zdecydowano o przygotowaniu wniosku aplikacyjnego, dotyczącego rewitalizacji i termomodernizacji budynku MBP przy pl. Jana III Sobieskiego 3, ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach działania 3.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR), odnoszącego się do rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich. W zamyśle wnioskodawców przedsięwzięcie to miało zostać skorelowane z podobnymi projektami, planowanymi do realizacji w odniesieniu do obiektów Muzeum Górnośląskiego i Bytomskiego Centrum Kultury. W dość szybkim tempie, które udało się

Fot. 2. Szklano-aluminiowa fasada MBP w Bytomiu przed remontem (fot. ze zbiorów autora)

osiągnąć i utrzymać głównie dzięki sprawności organizacyjnej odpowiednio przygotowanego zespołu pracowników MBP, zainicjowano i sfinalizowano projekt przebudowy i modernizacji gmachu, uzupełniający wniosek aplikacyjny. Autorstwo opracowania powierzono mgr. inż. arch. Ryszardowi Kazejakowi oraz bytomskiej firmie „Omega”. Przygotowana wówczas dokumentacja składała się z takich materiałów jak: przedmiar robót, kosztorys inwestorski, specyfikacja techniczna, projekt budowlany, projekty instalacji wodno-kanalizacyjnej, wentylacyjnej, klimatyzacyjnej, elektrycznej, teleinformatycznej, alarmowej oraz przeciwpożarowej (zob. fot. 3).

Koncepcję remontu i przebudowy MBP oraz efekty, jakie planowano w związku z tym działaniem osiągnąć zaprezentowano w treści „Studium wykonalności”, w którym zdefiniowano podstawowe zamierzenia planowanych zmian. Celem podstawowym inwestycji, jest zwiększenie potencjału kulturowego oraz ożywienie społeczne i gospodarcze miasta i regionu, poprzez przeprowadzenie prac modernizacyjnych w gmachu głównym Miejskiej Biblioteki Publicznej im. prof. Władysława Studenckiego w Bytomiu, mieszczącego się w centrum miasta, przy pl. Jana III Sobieskiego 3. Cele dodatkowe zakładały:

- zmniejszenie poziomu bezrobocia poprzez stworzenie nowych i utrzymanie istniejących, stałych miejsc pracy;
- poprawę stanu infrastruktury obiektów kultury w mieście i regionie, dzięki dostosowaniu biblioteki do obowiązujących standardów architektonicznych, nowoczesnych norm przechowywania zasobów biblioteki, bhp i p.poż;

- rozwój zasobów ludzkich przez zwiększenie jakości świadczonych usług oraz wzrost ich dostępności;
- walkę z wykluczeniem społecznym, poprzez likwidację barier architektonicznych i udostępnienie biblioteki osobom starszym i niepełnosprawnym;
- wzrost konkurencyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw, poprzez wyremontowanie siedzib firm prowadzących działalność w pomieszczeniach wynajmowanych na terenie gmachu biblioteki;
- zwiększenie znaczenia Bytomia i regionu jako ważnego ośrodka kultury;
- wzrost czytelnictwa, a pośrednio i poziomu wykształcenia użytkowników biblioteki;
- zwiększenie estetyki zewnętrznej obiektu w sposób umożliwiający wpisanie budynku w konwencję architektoniczną kompleksu sąsiadujących budynków Zespołu Szkół Mechaniczno -Samochodowych i Muzeum Górnośląskiego.

Fot. 3. W trakcie analizy projektu przebudowy fasady biblioteki (fot. ze zbiorów autora)

W poczet tzw. produktów i rezultatów planowanego przedsięwzięcia zaliczono:

- modernizację jednego budynku o powierzchni użytkowej wynoszącej 3 064,75 m² z czego 705,24 m² zostanie przeznaczonych na cele usługowe, a 946,12 m² na cele związane z działalnością merytoryczną biblioteki;
- utworzenie pięciu nowych miejsc pracy i utrzymanie 61 istniejących dotychczas;
- wzrost liczby użytkowników biblioteki o 4 000 osób w skali roku;
- poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw, działających na terenie gmachu biblioteki poprzez wyremontowanie ich powierzchni usługowej i podniesienie jej standardów użytkowych;
- udostępnienie usług oferowanych przez bibliotekę osobom starszym i niepełnosprawnym;
- zwiększenie szans edukacyjnych i zawodowych uczniów, studentów oraz osób bezrobotnych;
- dostosowanie standardów bhp i p.poż oraz sposobu przechowywania zasobów do obowiązujących norm;
- wprowadzenie nowoczesnych technologii teleinformatycznych, które wpłynie na jakość i rodzaj oferowanych usług bibliotecznych a także pozwoli na sprawne i efektywne uczestnictwo biblioteki w procesie budowy społeczeństwa informacyjnego;
- poprawę walorów architektonicznych biblioteki, a tym samym wzrost estetyki śródmieścia Bytomia;
- wzmocnienie wizerunku miasta jako ośrodka dbającego o infrastrukturę kultury;
- zmniejszenie kosztów bieżących beneficjenta z tytułu opłat za energię cieplną, dzięki zastosowaniu technologii termomodernizacyjnych". (Studium, 2005, s. 7-8)

Zgodnie z przyjętymi w „Studium wykonalności” założeniami całość projektu zbudżetowano, ustalając jednocześnie procentową i kwotową partycypację w kosztach dla poszczególnych podmiotów uczestniczących w procesie finansowania przedsięwzięcia. Ostateczne zestawienie wydatkowanych sum, łącznie z dodatkowymi nakładami inwestora nieobjętymi zakresem projektu, przedstawia się następująco:

Całkowita wartość projektu	5 458 765,39 zł
a) Wydatki kwalifikowane	4 050 056,00 zł
w tym:	
- Dofinansowanie z EFRR	3 037 542,00 zł
- Dofinansowanie z budżetu państwa	405 005,60 zł
- Wkład własny Gminy	2 016 217,79 zł
- na wydatki kwalifikowane	607 508,40 zł
b) Wydatki niekwalifikowane (środki Gminy)	1 408 709,39 zł

W trakcie badań, weryfikacji oraz analiz wniosek uzyskał bardzo dobre noty ze strony tzw. komitetu sterującego, który sklasyfikował go na 76%, zgodnie ze stosowaną w takich przypadkach procentową skalą ocen. Niestety, pomimo tego nadzieje na wielką inwestycję zgasły wraz z ogłoszeniem ostatecznych wyników ówczesnej edycji konkursu o przydział środków na zadania inwestycyjne finansowane z EFRR w ramach ZPORR. Jak się okazało do rangi priorytetu w zakresie pilnej i koniecznej modernizacji podniesiono wówczas przede wszystkim zdegradowane tereny powojkowe, wymagające rewitalizacji. Pozostawało zatem trwać w przekonaniu, że dopiero wraz z kolejnym podejściem nasze starania być może zakończą się sukcesem. W tym duchu na początku roku 2007 dokonano niezbędnych (przede wszystkim finansowych) aktualizacji zapisów projektu, a tym samym treści wniosku, przygotowywanego z myślą o kolejnym postępowaniu preselekcyjnym, bezpośrednio poprzedzającym klasyfikację projektów przedłożonych do następnej edycji konkursu o dofinansowanie inwestycji ze środków unijnych. Okazało się, że pierwotny projekt został jednak zakwalifikowany do realizacji w ramach tzw. listy rezerwowej, stworzonej dla projektów uczestniczących w kończącej się edycji konkursu o środki w ramach ZPORR, lecz nie zaliczonych pierwotnie do grona „zwycięzców”. Przełom kwietnia i maja roku 2007 był więc okresem wyjątkowo gorącym z racji ważnych ustaleń, decyzji i przygotowań. Warunki, którymi obwarowano wydatkowanie przyznanych pieniędzy nie należały do najłatwiejszych, a ich spełnienie wymagało znacznej sprawności organizacyjnej oraz odwagi decyzyjnej w dysponowaniu siłami i środkami. Dla zobrazowania tego faktu wystarczy wspomnieć, że termin realizacji przedsięwzięcia, planowany początkowo na 2 lata, skrócił się do 1 roku, nie uwzględniając przy tym jakichkolwiek zmian ograniczających zakres pierwotnie zaplanowanych robót. Pamiętać również należy, iż przekroczenie ustalonego harmonogramu prac wiązało się z realną groźbą zwrotu wszystkich przyznanych środków unijnych. Mimo tych trudności wszelkie zaplanowane zadania zostały wykonane terminowo, a projekt pomyślnie przeszedł rozliczenie finansowe.

Biblioteczne siły i środki nie stanowiły wystarczającego potencjału, gwarantującego samodzielne, sprawne i szybkie przeprowadzenie tak znacznego w wymiarze organizacyjnym i finansowym przedsięwzięcia. Tym bardziej cieszy fakt, iż wybrane w roku 2007 nowe władze miasta ze zrozumieniem i dużą dozą odpowiedzialności przyjęły na siebie kosztowną schedę po poprzednikach i bez wahania podjęły trud realizacji wszystkich koniecznych kroków i czynności, aby sprawnie i bez przeszkód przeprowadzić projekt rewitalizacji i przebudowy gmachu głównego MBP w Bytomiu. W tok prac mających na celu pomyślną finalizację inwestycji włączono więc także pracowników Wydziału Zamówień Publicznych UM, dzięki którym zarówno wybór inżyniera kontraktu (Rejonowe Przedsiębiorstwo Inwe-

stycji z Bytoma) jak i bezpośredniego wykonawcy remontu (Spółdzielnia „Budrem” z Rudy Śląskiej) okazał się przedsięwzięciem bezproblemowym. Główny wysiłek i odpowiedzialność prowadzenia oraz koordynowania większości działań proceduralnych i wykonawczych związanych z techniczną realizacją projektu przez inwestora, czyli Gminę Bytom, spoczął natomiast na Wydziale Realizacji Inwestycji i Remontów, który w tym zakresie cały czas był wspierany przez dyrekcję oraz służby administracyjne biblioteki.

Fot.4. Przeprowadzka bibliotecznych zbiorów i wyposażenia (fot. ze zbiorów autora)

Starania, wysiłki oraz zaangażowanie wielu osób sprawiły, iż jesienią roku 2007, po doskonale przygotowanej, a następnie perfekcyjnie zrealizowanej przez pracowników MBP przeprowadzce zbiorów, mebli i sprzętu (zob. fot. 4), budynek biblioteki, już w postaci placu budowy, został przekazany ekipom wykonawców prac remontowych. Od tego momentu można było obserwować dynamicznie zachodzące zmiany i transformacje, jakim na przestrzeni roku 2008 była poddawana bytomska ksiąźnica.

W trakcie prac remontowych, naprawczych, budowlanych i instalatorskich (zob. fot. 5), przeprowadzono zakresy robót obejmujące m. in.:

- przebudowę tarasów przed budynkiem głównym i schodów zewnętrznych z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych;

- przebudowę elewacji budynku;
- docieplenie dachu budynku;
- przebudowę wnętrza budynku wraz z przystosowaniem sanitariatów dla osób niepełnosprawnych;
- wykonanie wewnętrznego dźwigu osobowego dla osób niepełnosprawnych w budynku głównym;
- wymianę i wykonanie nowych balustrad oraz pochwytów wewnątrz i na zewnątrz budynku;
- wymianę instalacji: CO, wodociągowej, hydrantowej, kanalizacyjnej i elektrycznej (oświetleniowej, zasilającej wysokonapięciowej oraz teleinformatycznej niskonapięciowej);
- wykonanie instalacji klimatyzacyjnej w pomieszczeniach biurowych zlokalizowanych w części południowej budynku;
- wykonanie nowej instalacji wentylacyjnej (grawitacyjnej i mechanicznej);
- kapitalny remont pomieszczeń obejmujący wykonanie nowych tynków ścian i sufitów, nowych posadzek i wykładzin podłogowych;
- malowanie pomieszczeń;
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej;
- dostosowanie budynku do obowiązujących przepisów przeciwpożarowych.

Fot. 5. Pomieszczenia biblioteczne w trakcie remontu (fot. ze zbiorów autora)

Pojawiające się nieprzewidziane problemy rozwiązywano na ogół w toku krótkich, lecz rzeczowych narad oraz konsultacji, były jednak i takie kwestie, które budziły uzasadnione emocje i wymagały rozstrzygnięć w dłuższej perspektywie, niemniej jednak zawsze konstruktywnie oraz z poszanowaniem dla zainteresowanych stron i z wyrozumiałością dla próśb, sugestii i pomysłów użytkownika remontowanego obiektu. Można to z pewnością uznać za przejaw profesjonalizmu przedstawicieli inwestora, inżyniera kontraktu ale także, jeśli nie przede wszystkim, wykonawcy, który oprócz wiedzy i doświadczenia wniósł w tę inwestycję wiele osobistego zaangażowania.

Fot. 6. Jeden z wyremontowanych działów biblioteki (fot. ze zbiorów autora)

Zrewitalizowany gmach główny Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu w październiku roku 2008 uzyskał wszelkie niezbędne certyfikaty, zarówno sanitarno-epidemiologiczne jak i przeciwpożarowe, a następnie został decyzją Państwowego Inspektora Nadzoru Budowlanego dopuszczony do użytku publicznego oraz przekazany bibliotekarzom (zob. fot. 6, 7). Wówczas pojawił się problem wyposażenia tego nowoczesnego gmachu w odpowiednie meble oraz urządzenia na równie zaawansowanym poziomie technologicznym.

W trakcie dyskusji prowadzonych w gronie dyrekcji MBP i przedstawicieli Rady Biblioteki niejednokrotnie pojawiał się postulat wykorzystania dobrej koniunktury w celu realizacji kolejnych założeń modernizacyjnych,

znajdujących dotychczas odniesienie wyłącznie w treści strategii rozwoju MBP na lata 2006-2011. W chwili zakończenia prac budowlanych pojawiła się szansa na ich sfinalizowanie w obrębie większej całości, kojarzonej z zakończonym właśnie projektem. Przedstawiając ten problem prezydentowi Bytomia, kierownictwo biblioteki uzyskało zapewnienie, że władze miasta nie poprzestaną na remoncie gmachu głównego księżnicy, lecz dążąc do jej kompleksowego unowocześnienia, przeznaczą odpowiednie nakłady finansowe zarówno na całkowitą zmianę dotychczasowego wyposażenia, jak i na sprzęt oraz nowoczesne technologie informatyczne stosowane we współczesnym bibliotekarstwie.

Fot. 7. Nowa fasada Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu (fot. ze zbiorów autora)

Dzięki spełnieniu powziętych wówczas zobowiązań MBP obecnie ma całkowicie nowy wystrój, jest wyposażona w nowoczesny sprzęt biurowy i informatyczny, a począwszy od dnia 15 maja 2009 r. rozpoczął się w niej proces kompleksowego wdrożenia nowoczesnego systemu zarządzania biblioteką PROLIB M21 Enterprise (łącznie 14 modułów użytkowych), połączony z inicjalizacją cyklu szkoleń dla jego pracowników i operatorów. To kolejna duża inwestycja, będąca niejako pokłosiem rewitalizacji i kolejnym

krokiem na drodze do stworzenia w Bytomiu nowoczesnej platformy informacyjnej, służącej użytkownikom swoimi możliwościami, technologiami oraz zasobami w dziele budowy społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy. Wymienione elementy stanowią punkty odniesienia, ściśle określające obszary aktywności i środowisko funkcjonowania nowoczesnych bibliotek, a także zakres ich usług oraz kierunki dalszego rozwoju.

Zdaniem T. H. Davenporta i L. Prusaka „...obecnie bibliotekarze powinni porzucić przypisane im przed laty role *dozorców hurtowni danych* (data warehouse custodians) i uparcie dążyć do zmiany swojego wizerunku, a tym samym tożsamości bibliotek. Postulowanym przez nich kierunkiem rozwoju jest wizja biblioteki jako wirtualnej multisieci informacyjnej, wykorzystującej do tworzenia i transferu zasobów wiedzy, nie tylko techniczne parametry sprzętu i oprogramowania oraz zawartość zbiorów danych elektronicznych, ale przede wszystkim możliwości jakie struktury sieciowe (network) dają w pozyskiwaniu skwantyfikowanych informacji od uczestników sesji dostępowych. Pracownicy nowoczesnych bibliotek, postrzegani jako menedżerowie systemów informacyjnych, *agenci syntezy danych*, czy też „żywe platformy telekomunikacyjne, typu open source (human PBX's), powinni zatem nie tylko nadzorować procesy kojarzenia osób poszukujących informacji, ze źródłami, w których są one zawarte, przy użyciu gotowych procedur i kanałów komunikacyjnych, lecz także inicjować i podtrzymywać wirtualne relacje, zachodzące pomiędzy przedstawicielami różnych dziedzin, biorącymi udział w procesie poszukiwania, ujawniania i wymiany informacji w sieci.” (Hobohm, 2004, s. 17)

Można zatem powiedzieć, że współczesna biblioteka jest organizacją niekomercyjną, operującą na rynku wiedzy w celu gromadzenia, kodyfikacji i dystrybucji informacji zawartych w źródłach prymarnych i pochodnych, w tym także wirtualnych, zgromadzonych zarówno w zasobach własnych jak i obcych. To w największym skrócie kierunek aktywności, ku któremu zmierza Miejska Biblioteka Publiczna w Bytomiu. To także krótka i bardzo zwięzła odpowiedź dla tych, którzy zadają sobie pytanie: po co inwestować w biblioteki i czynić ogromne nakłady na serwery, komputery i programy, skoro prasa i media wieszczą rychły koniec książek, a tym samym i książnic je przechowujących i udostępniających. Zarówno Internet, jak i media elektroniczne są przez bibliotekarzy od dawna z powodzeniem wykorzystywane do realizacji misji i zadań współczesnych bibliotek. To właśnie amerykańscy bibliotekarze akademicy jako pierwsi testowali prototypy Internetu wspólnie ze specjalistami z Pentagonu, to bibliotekarze są twórcami infobrokeringu i kwantyfikacji wiedzy, to wreszcie oni tworzą biblioteki cyfrowe, digitalizując a następnie udostępniając za ich pośrednictwem cenne zasoby. Ani jedno z wymienionych powyżej działań nie kwestionuje racji istnienia biblioteki, stwarza jednak bezwzględną potrzebę ich moder-

nizacji i stałego, konsekwentnego poszerzania zasobów znajdujących się w ich prymarnych oraz wirtualnych zbiorach. Pozostaje zatem mieć nadzieję, że MBP w Bytomiu dzięki przeprowadzonym inwestycjom, ma szansę pokonać dotychczasowe trudności i nadal konsekwentnie służyć swoim użytkownikom w procesie zdobywania wiedzy oraz informacji.

Bibliografia

Studium wykonalności dla projektu pn. Przebudowa i remont budynku Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bytomiu. Bytom: PUPiOI „Omega”, 2005-2007

Hobohm H.-C. (2004), *Knowledge management.* München

Dariusz Kot

The miracles can happen, a few words about the restoration of the Bytom City Public Library

Summary

The article presents the course of works and actions related with the preparation and realization the reparations project, including the reconstruction and thermo-modernization of the main edifice of the City Public Library of prof. Władysław Studencki in Bytom. The project was carried out by the means of European Regional Development Fund within the confines of 3.3 Integrated Regional Operation Program. The work discusses the general guidelines of the design and its final results, indicating the scale of accomplished changes and innovations as well as their influence of the present image of the library which refers to the concept of the learning organization, active at the knowledge market.